

► TEMA

Una crònica de rèplica?

Fa uns anys Stefano M. Cingolani va plantejar la possibilitat que Jaume I hagués escrit el *Llibre dels feits* com una rèplica a les històries castellanes medievals que negligien el paper del món català. El cronista Pere Marsili ho ve a corroborar.

Insensibilitat envers Catalunya

♦♦ Gabriel Ensenyat Pujol *

És un fet conegut que la historiografia castellana (medieval) demostra poc entusiasme a l'hora de relatar els afers orientals de la Península. Un exemple n'és la *Historia de rebus Hispania* o *Historia gothica* de l'arquebisbe de Toledo Rodrigo Jiménez de Rada (+1247). Ell fou un dels artífexs de la potència i de l'expansionisme de la monarquia castellana, la qual maldava per imposar-se damunt les altres monarquies

hispàniques, a partir de la vella idea, geogràfica i no ètnica, de «Hispania» com a pàtria comuna de tots els seus habitants. En aquest context pugna amb Jaume I per integrar la nova seu episcopal de València a la província metropolitana de Toledo, i traure-la de la de Tarragona.

A la seva obra, Jiménez de Rada narra les conquestes de Mallorca i de València. De la de Mallorca, escriu: «A continuació, després d'armar una gran flota al llarg de tot el litoral del seu regne, [Jaume I] va atacar les illes Balears i a Mallorca, la capital del regne, ciutat noble,

grandiosa i rica, després d'un llarg setge que va estar a punt d'acabar amb el seu rei i tots els habitants, la va sotmetre al seu poder, encara que en les successives batalles perderen la vida en emboscades molts dels seus. Després de conquerir també Eivissa i Menorca, i de deixar-hi guarnicions, navegà cap a Aragó» (llibre VI, cap. 5). Res més.

Més tard, el 1313, el dominic Pere Marsili (mallorquí o conventual dels dominics a Mallorca), a la seva versió llatina del *Llibre dels feits* de Jaume I es queixa de l'escassa atenció que dediquen els cronistes castellans als afers de la Corona d'Aragó. I escriu que «non absque indignatione» (no sense indignar-se) ha llegit les cròniques hispàniques i en particular de la Jiménez de Rada, en les quals hi troba «perniciosa obliuio» (oblits nocius), etc., tot en relació amb el món català. És per això que sembla plausible la hipòtesi que va proposar fa pocs anys l'estudiós Stefano M. Cingolani en el sentit que el monarca hagués endegat la redacció del *Llibre dels feits* com una mena de rèplica a l'obra de l'arquebisbe de Toledo, que tan poca importància donava a la història del món català i a les conquestes de Jaume I en particular.

* Professor del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General.

► TEMA

Incertesa al Brasil

Amb la recent detenció de l'expresident del Brasil Lula da Silva, condemnat a 12 anys de presó per delictes de corrupció vinculat a l'escàndol del Petrobras, el país entra en una conjuntura d'incertesa i imprevisibilitat que pot condicionar les properes eleccions presidencials i parlamentàries.

Lula

♦♦ Josep Maria Buades *

El recent empresonament de Lula ha posat de relleu les llums i ombres d'un dels presidents del Brasil amb més projecció internacional. Encara infant, Luis Inácio da Silva (conegut com Lula) hagué d'emigrar amb sa mare i germans a l'industrial estat de São Paulo, primer al port de Santos i després a São Bernardo. Allà, als 14 anys, Lula va

poder freqüentar l'escola nocturna. Home fet a si mateix i personificació de les dificultats que milions de brasilers enfronten cada dia pel simple fet de néixer en un dels països més desiguals del món, Lula va destacar en el moviment sindical dels obrers metal·lúrgics. La seva militància contra la dictadura militar el va portar a la presó.

Fundador del Partit dels Treballadors (PT) a començament dels anys vuitanta, amb la recuperació de la democràcia va presentar-se com a candidat a la presidència de

la república. Perdé les eleccions de 1989, 1994 i 1998, davant Collor de Melo i Fernando Henrique Cardoso. A l'octubre de 2002 finalment el poble li donà el seu vot de confiança, tornant-lo el primer president del Brasil d'origen obrer. En el seus dos mandats les seves polítiques estigueren presidides per un ànim d'inclusió social. Reiterades pujades del salari mínim per damunt de la inflació, programes

socials de redistribució de renda (com el *Bolsa Família*) i beques per facilitar l'accés a la universitat ajudaren a treure més de vint milions de brasilers de la pobresa. Aquestes polítiques, emperò, no anaren acompanyades de reformes estructurals que posassin en qüestió

els privilegis dels més rics. Va ser l'alt preu de les *commodities* el factor econòmic principal que finançà aquests programes socials. A més, per garantir l'estabilitat política, el PT hagué de pactar sovint amb les forces més reaccionàries, un preu que (per acció o per omissió) Lula ha hagut de pagar amb les condemnes per corrupció

* Doctor en Història

► TEMA

La presència jueva a les Balears

Les activitats econòmiques, polítiques, socials i culturals de les comunitats jueves i xuetes, així com els processos de repressió i expulsió seran motiu d'anàlisi històrica en la propera edició de les Jornades d'Estudis Històrics Locals que tindrà lloc com sol ser habitual a finals del mes de novembre. Trobareu més informació al web <http://www.iebalearics.org/ca/>

XXXVI Jornades d'Estudis Històrics Locals

♦♦ Eduardo Pascual Ramos *

Des de l'antiguitat fins a l'edat mitjana, la presència jueva a les Illes Balears va deixar unes etapes i uns espais on encara es pot fer una ullada històrica. L'època medieval és el període de més esplendor de la co-munitat jueva a les Illes Balears. Entre els segles XIII i

XIV, els jueus aporten una singularitat gens menyspreable. Després de la violenta desfeta de 1391 i la conversió obligada de 1435, la història de les comunitats jueves a les Balears es caracteritzà per una repressió sistemàtica i generalitzada.

Una part dels descendents dels jueus mallorquins forjà una comunitat singular amb força presència a les Balears: els xuetes. Aquesta comunitat va patir la repressió, l'odi i

els processos inquisitorials que van estigmatitzar-ne les formes de vida i seva identitat com a col·lectiu fins a l'època contemporània. L'Institut d'Estudi Balearics del Govern de les Illes Balears organitza les XXXVI Jornades d'Estudis

Històrics Locals, «Els jueus a les Balears. Presència, expulsió i repressió», que tindran lloc els dies 22, 23 i 24 de novembre de 2018 a la seu de l'Institut Menorquí d'Estudis (Maó, Menorca). S'obre el termini per presentar propostes de comunicacions que s'han d'adscriure a una de les tres ponències següents: 1. Els jueus de l'antiguitat a l'edat mitjana. 2. Conversió, repressió i Inquisició a l'època moderna. 3. Els xuetes i la presència jueva contemporània. Les propostes de participació s'han d'enviar a l'adreça electrònica publicacions@iebalearics.org i han de tenir una extensió de 3.000 caràcters com a màxim (comptant els espais i la bibliografia) i s'han d'acompanyar d'un currículum breu de l'autor. El termini per a la presentació dels resums acaba el 15 de juliol.

* Professor d'Història Moderna (UIB)

CUESTIONES DE ACTUALIDAD DESDE LA ÓPTICA DE EXPERTOS UNIVERSITARIOS

COORDINACIÓN
Sebastià Serra i Busquets
♦
Antoni Vives Reus
♦
Rafel Puigserver Pou (CEDOC-UIB)
♦